

Nr 78.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående statlig kreditgaranti för lån åt den som genomgått polisskola; given Stockholms slott den 13 februari 1948.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

G U S T A F.

Eije Mossberg.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås, att den som genomgått statens polisskola i Stockholm eller polisskolan i Göteborg skall, till underlättande bl. a. av en planmässig amortering under lämplig tid av ådragna studieskulder, kunna erhålla lån med statlig kreditgaranti (garantilån) i huvudsaklig överensstämmelse med vad som enligt kungörelsen den 11 oktober 1946 (nr 676) gäller för garantilån åt akademiker och med dem jämförliga kategorier.

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 februari 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensak beredning med cheferna för finans- och ecklesiastikdepartementen anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Mossberg, fråga rörande *kostnaderna för polismännens utbildning* samt anför.

Inledning.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 18 oktober 1946 tillkallade jag den 26 i samma månad tre sakkunniga¹ att verkställa utredning rörande polismännens utbildningskostnader och en eventuell statlig kreditgaranti för dessa ävensom viss stipendiegivning åt elever vid statens polis-skola. De sakkunniga ha den 22 april och den 29 oktober 1947 avgivit två betänkanden med förslag i ämnet.

Det förstnämnda betänkandet, där frågan om polismännens skuldsättning vid genomgång av polisskola behandlas, har utmynnats i förslag om att den statliga kreditgaranti, som enligt kungörelse den 11 oktober 1946 (nr 676) tillkommer akademiker och med dem jämställda kategorier för ådragna studieskulder, skall utsträckas att omfatta även den som åsamkats skulder till följd av polisutbildning.

Det andra betänkandet avser spörsmålet om polispersonalens ekonomiska förhållanden under polisskoleutbildningen. I denna del går de sakkunnigas förslag ut på att polisman under sådan utbildning skall äga åtnjuta avlöning och vissa andra förmåner enligt i stort sett samma grunder, som gälla för statens befattningshavare när de deltaga i utbildningskurser som anordnas vid statliga verk, samt att staten skall bestrida huvudparten av kostnaderna härför.

Betänkandena ha remissbehandlats i vanlig ordning. I det alldeles övervägande antalet remissyttranden ha förslagen tillstyrkts. Från några håll

¹ De sakkunniga voro ledamoten av riksdagens första kammare David Norman, tillika ordförande, fil. lic. Nils Norman och sekreteraren hos svenska polisförbundet Martin Sahlén.

ha dock erinringar framförts mot såväl förslagens principer som vissa detaljfrågor.

För egen del anser jag, att frågan om polismännens skuldsättning på grund av utbildningskostnader bör lösas i huvudsaklig överensstämmelse med utredningens förslag. Jag förordar alltså att den statliga kreditgarantien får avse lån även åt den som genomgått polisskola. Däremot har jag av skäl som utvecklas närmare i fortsättningen ansett mig icke böra framlägga något förslag rörande spørsmålet om polispersonalens ekonomiska förmåner vid genomgång av polisskola.

Jag anhåller nu att få upptaga ärendet till närmare behandling.

Kompetensvillkor för polispersonalen samt polisutbildning.

Allmänna föreskrifter om kompetensvillkor för polispersonalen, vartill enligt den inom polisväsendet i allmänhet tillämpade terminologien hänföras polismän av högst poliskommissaries tjänstegrad, återfinnas i 5 § polisreglementet för riket den 26 september 1925 (nr 407). Till ordinarie polisman kan antagas endast den som uppnått 23 år. I stad eller köping som bildar eget polisdistrikt må ej, där invånarantalet överstiger 2 000, till ordinarie polisman antagas annan än den som genomgått lägre klassen i en av staten bekostad polisskola; länsstyrelsen likväl obetaget att i särskilt fall besluta annat. Detsamma skall gälla beträffande annat polisdistrikt vars invånarantal överstiger 5 000. Ordinarie anställning vid kriminalpolisavdelning må ej vinnas av annan än den som genomgått högre klassen i skola som nyss nämnts. Vidare stadgas, att där den, som anmäler sig till ordinarie befattning, innehar eller tidigare innehaft anställning vid polisväsendet eller eljest i statens eller kommuns tjänst, han ej må antagas till befattningen, med mindre hans tjänstgöring blivit väl vitsordad.

Utöver de i polisreglementet angivna fordringarna ha i de för polispersonalen i de olika polisdistrikten utfärdade instruktionerna meddelats kompletterande bestämmelser rörande de villkor, som skola uppfyllas för vinnande av anställning i resp. polisdistrikt. Vid utarbetandet av dessa lokala polisinstruktioner har en av chefen för socialdepartementet den 12 december 1925 fastställt normalinstruktion tjänat som ledning. I normalinstruktionen uppställles såsom allmänt villkor för att vinna anställning vid polisväsendet bl. a. att sökanden fyllt 21 år, har god hälsa och lämplig kroppsbyggnad, gott omdöme och lugnt sinnelag samt är känd för ordentligt levnadssätt och pålitlighet. Vidare uppställles krav på viss allmänbildning. Sökande till befattning i stad med minst 10 000 invånare — enligt polislagen är sådan stad skyldig att tillhandahålla reservpolismän för att tillgodose tillfälligt behov av polisförstärkning å annan ort — skall

sålunda ha genomgått minst fyra klasser i allmänt läroverk eller minst två klasser i kommunal mellanskola eller i högre folkskola eller folkskolans högre avdelning i Stockholm eller ock ha efter obligatorisk folkskolorundervisning under minst sex månader bevistat folkhögskola eller däremot svarande bildningsanstalt eller slutligen ha på annat sätt förvärvat jämförlig, för polistjänsten erforderlig allmänbildning. Sökande som är eller varit fast anställd vid krigsmakten skall ha genomgått furirskola. Sökande till ordinarie befattning i annat polisdistrikt, för vilken polisskoleutbildning är föreskriven, skall under minst sex månader ha bevistat folkhögskola eller däremot svarande bildningsanstalt eller ock ha på annat sätt förvärvat jämförlig för polistjänsten erforderlig allmänbildning. Sökande som är eller varit fast anställd vid krigsmakten, skall ha genomgått korpralskola. Vidare må anmärkas, att enligt normalinstruktionen genomgång av högre klassen i polisskolan är föreskrivet även för befälstjänster i städer med minst 30 000 invånare.

För polis m ä n n e n s u t b i l d n i n g finnas för närvarande två polis-skolor, statens polisskola i Stockholm och en statsunderstödd kommunal polisskola i Göteborg. Den förra är en central utbildningsanstalt för polisväsendet i dess helhet, medan den senare främst har till syfte att meddela grundläggande utbildning för polismän tillhörande Göteborgs poliskår.

Enligt stadgan den 30 juni 1938 för *statens polisskola* har skolan till uppgift att meddela teoretisk och praktisk polisutbildning. Undervisningen är avgiftsfri. Skolans angelägenheter handhavas av en styrelse, och undervisningen meddelas av rektor, heltidsanställda lärare och timlärare. Skolan omfattar en första klass (konstapelsklassen), en andra klass (överkonstapelsklassen) och en tredje klass (kommissarieklassen). I konstapelsklassen ges varje läsår två kurser vardera om högst 21 arbetsveckor och i överkonstapelsklassen en kurs om högst 28 veckor. Undervisning i kommissarieklassen anordnas de år Kungl. Maj:t bestämmer. Kursen i denna klass omfattar för elev som icke genomgått överkonstapelsklassen högst 13 veckor och för elev som genomgått överkonstapelsklassen högst 8 veckor.

I stadgan meddelas vidare bestämmelser om undervisningen i de olika klasserna, om betygssättning, om inträdesfordringar, prövning av inträdesansökningar m. m. Beträffande inträdesfordringarna gäller i stort sett följande. För konstapelsklassen fordras bl. a. att sökanden vunnit anställning vid polisväsendet eller uppfyller de fordringar, som äro föreskrivna för att erhålla anställning såsom extra konstapel i reservpolisstad, samt att han vid ansökningstidens utgång ej fyllt 30 år. Sökande till överkonstapelsklassen skall inneha ordinarie polismansbefattning, ha genomgått konstapelsklassen eller viss annan grundläggande polisskoleutbildning samt ej ha fyllt 35 år. Inträde i kommissarieklassen kan vinnas av den som

innehar ordinarie polismansbefattning samt genomgått överkonstapelsklassen. Åldersgränserna gälla icke för sökande, som anställts vid polisväsendet före den 1 januari 1926. Inträdesansökningarna prövas av skolans styrelse. Styrelsen äger, då särskilda skäl föranleda därtill, meddela dispens från föreskrifterna om viss högsta ålder och föregående skolutbildning.

För *polisskolan i Göteborg* gäller ett av Kungl. Maj:t den 17 april 1942 utfärdat reglemente. Skolan har till uppgift att meddela teoretisk och praktisk polisutbildning av minst samma omfattning som den vilken meddelas i statens polisskolas konstapelsklass. Vid skolan ges årligen en kurs. Undervisningen är även här kostnadsfri. Såsom tidigare omnämnts är skolan främst avsedd för extra konstaplar i Göteborgs stads polisdistrikt, men även polismän från annat polisdistrikt kunna efter ansökan, som prövas av styrelsen för statens polisskola, vinna inträde i skolan.

Statlig kreditgaranti åt akademiker m fl.

Genom beslut av 1946 års lagtima riksdag ha medel anvisats till kostnaderna för lån med statlig kreditgaranti åt akademiker och därmed jämställda kategorier. Bestämmelser om dessa garantilån återfinnas i den förut omnämnda kungörelsen den 11 oktober 1946 (nr 676). Enligt denna må lån med statlig kreditgaranti (garantilån) utlämnas till den som avlagt akademisk eller därmed jämförlig examen, vilken normalt är ägnad att bereda vederbörande möjligheter till försörjning. Lån må utlämnas endast till den, som gjort sig känd för skötsamhet samt med hänsyn härtill och till i övrigt föreliggande omständigheter kan antagas ha vilja och förmåga att fullgöra sina förpliktelser såsom låntagare. Ändamålet med garantilånen är att underlätta en planmässig amortering under lämplig tid av ådragna studieskulder. Garantilån bör som regel omfatta samtliga de studieskulder, som åvila sökanden och som med hänsyn till dennes utbildning och övriga omständigheter kunna anses skäliga. Med studieskuld avses icke lån från allmänna studielånefonden, lånefonden för universitetsstudier eller värnpliktslånefonden. Garantilån utlämnas utan annan säkerhet än den statliga garantien och mot ränta, som fastställs av Kungl. Maj:t. Räntan utgör f. n. 3 %. Amorteringstiden må, där ej särskilda omständigheter till annat föranleda, bestämmas till högst femton år. Beslut om statlig garanti meddelas av en av Kungl. Maj:t tillsatt nämnd (garantilånenämnden), som består av sex ledamöter, av vilka två böra företräda allmänna intressen, två vara förtrogna med frågor rörande studiekredit och två äga god kännedom om förhållandena på de akademiska eller därmed jämförliga studieområdena. Ordförande utses av Kungl. Maj:t bland nämndens ledamöter. Vice ordförande utser nämnden inom

sig. Nämnden är beslutförför, då ordföranden eller vice ordföranden samt ytterligare minst tre ledamöter äro närvarande. Såsom nämndens beslut gäller den mening varom de flesta förena sig eller vid lika röstetal den mening som biträdades av ordföranden.

Garantilån må utlämnas av riksbanken, bankaktiebolag, sparbank, studentkårs kreditkassa, Sveriges allmänna folkskolläraryörens kreditkassa eller annan därmed jämförlig kreditkassa.

Beträffande kreditgivningens organisation i övrigt innehåller kungörelsen bl. a. följande. Ansökan om garantilån göres hos kreditanstalten, som skall noggrant undersöka sökandens kreditvärdighet och övriga omständigheter av betydelse för ärendets avgörande samt efter samråd med sökanden uppgöra förslag till amorteringsplan. Kreditanstalten överlämnar därefter handlingarna med eget yttrande till garantilånenämnden. Därest lånenämnden medger statlig kreditgaranti, skall nämnden i sitt beslut härom ange lånebeloppets storlek och amorteringsvillkoren samt meddela erforderliga föreskrifter beträffande lånets användande. Sökanden har därefter att omedelbart uppsäga de lån, vilka enligt lånenämndens beslut skola inlösas, samt att om uppsägningen omedelbart underrätta den kreditanstalt som skall utlämna garantilånet. Låntagaren skall därefter till kreditanstalten utfärda skuldförbindelse enligt fastställt formulär, varefter det ankommer på kreditanstalten att infria de lån som uppsagts till inlösen.

Kreditanstalt som utlämnat garantilån har att övervaka, att låntagaren i vederbörlig ordning fullgör amorteringar och räntebetalningar. Gör låntagaren sig skyldig till försummelse i angivna hänseenden, skall kreditanstalten därom göra anmälan till garantilånenämnden senast inom ett år efter det till betalning förfallet belopp skolat erläggas. Sker ej anmälan inom sålunda föreskriven tid, upphör den statliga garantien att gälla. I samband med anmälan som nyss sagts skall kreditanstalten ange, huruvida enligt dess mening lånet bör kvarligga hos kreditanstalten, uppsägas till betalning, överflyttas till postsparbanken eller avskrivnas. Överflyttning av lånet till postsparbanken skall ske, om kreditanstalten så påyrkat, såvida lånet ej skall avskrivnas. Enligt motiven avses överflyttning av lån till postsparbanken skola ifrågakomma i sådana fall, där låntagaren oförskyllt råkat i temporära betalningssvårigheter, som han vid en senare tidpunkt kan väntas övervinna. Kungörelsen innehåller även bestämmelser rörande förfarandet om låntagaren genom oriktiga uppgifter föranlett lånets utlämnande, om låntagaren avlidit eller eljest omständighet inträffat, vilken kan antagas medföra betalningsoförmåga. Fråga om avskrivning av fordran avgöres av Kungl. Maj:t. Beslutas avskrivning helt eller delvis av fordran, skall denna anses efterskänkt till motsvarande belopp, och kreditanstalten äger erhålla gottgörelse av statsmedel för det avskrivna beloppet jämte ränta. Vidare meddelas föreskrifter om postsparbankens och generalpoststyrelsens befattning med lån, som överflyttas till postsparbanken. Slutli-

gen stadgas, att beslut av garantilånenämnden eller av generalpoststyrelsen i fråga om garantilån ej får överklagas samt att lånenämnden äger meddela de ytterligare föreskrifter, som finnas erforderliga för tillämpning av kungörelsen.

Utredningens förslag.

I de första avsnitten av betänkandet rörande polismännens skuldsättning på grund av utbildningskostnader lämna de sakkunniga — förutom en kortfattad översikt av polisväsendets organisation — en redogörelse för de förut återgivna bestämmelserna rörande kompetensvillkor för polispersonalen och polisskoleutbildningen. I en följande avdelning redogör utredningen för resultatet av vissa undersökningar, som utredningen företagit rörande dels kommunernas deltagande i polispersonalens utbildningskostnader, dels elevernas ekonomiska förhållanden vid genomgång av statens polisskola. Redogörelsen bygger på uppgifter, som lämnats av 112 städer, 55 köpingar och 134 landsbygdskommuner av olika storlek i samtliga län resp. från de elever, som deltog i konstapelsklassen höstterminen 1946 och i överkonstapelsklassen läsåret 1946—1947. Av redogörelsen inhämtas bl. a. följande.

Kommunernas deltagande i polispersonalens utbildningskostnader. Av uppgifterna från kommunerna framgår, att stor brist på enhetlighet råder i fråga om kommunernas deltagande i kostnaderna för polismännens utbildning och formerna härför. Beträffande städerna har dock i fråga om den ordinarie polispersonalen en viss grad av enhetlighet inträtt under senaste tid. Detta torde huvudsakligen sammanhånga med att under hösten 1945, efter förhandlingar mellan svenska stadsförbundet och bl. a. svenska polisförbundet, utarbetats ett normaltjänstereglemente för städernas ordinarie befattningshavare. Enligt detta reglemente, som i stor utsträckning antagits av städerna, äger ordinarie befattningshavare uppbära oavkortad avlöning under tjänstledighet för studier. Framhållas må emellertid att, enligt protokollsanteckningar till normaltjänstereglementet, städerna, såvitt angår polispersonal, rekommenderas att tills vidare tillämpa nämnda bestämmelser endast i fråga om överkonstapels- och kommissarieklasserna men ej beträffande konstapelsklassen. Enligt stadsförbundets uttalande vid en lönekonferens 1945 vore konstapelsklassen att betrakta såsom en grundläggande utbildning, som polismännen själva borde bekosta.

Beträffande städerna synes lön eller annat bidrag merendels ej utgå till polisman vid genomgång av *konstapelsklassen*. Av de förutnämnda 112 städerna ha nämligen 75 som regel icke utbetalat bidrag till elev i denna klass. Övriga städer ha däremot utbetalat full lön eller bidrag varierande mellan 20—75 % av full lön.

Till elev i *överkonstapelsklassen* torde däremot flertalet städer utbetala lön eller bidrag. 60 städer ha nämligen uppgivit att de utbetalade oavkortad lön och 24 städer att en efter olika grunder reducerad lön utginge. I en stad utbetalades ingen lön under skoltiden men viss del av den på

denna tid belöpande lönen utbetalades sedan polismannen efter genomgång av skolan återinträtt i stadens tjänst. Från 6 städer har uppgivits, att lön eller bidrag icke utginge vid genomgång av överkonstapelsklassen, i 9 mindre eller nybildade städer har frågan icke varit aktuell och i återstående 12 städer ha beslut om utbetalande av lön eller bidrag tid efter annan meddelats, men någon fast praxis synes ej ha utbildats.

Av köpingarna ha 3 uppgivit, att lön utbetalades till polisman vid genomgång av *konstapelsklassen*, därav i 2 köpingar hela lönen och i en köping halva lönen. Flertalet köpingar ha emellertid uppgivit, att frågan icke varit aktuell. Vad beträffar frågan om lön till polisman vid genomgång av *överkonstapelsklassen* har 7 köpingar uppgivit, att hela lönen utbetalades, och 10 köpingar, att en efter olika grunder reducerad lön utginge.

Beträffande landsbygdskommunerna framgår av undersökningen, att frågor om utbetalande av lön vid genomgång av polisskola endast uppkommit i mindre utsträckning. I den mån kommun bidragit till utbildningskostnaderna, ha besluten därom merendels haft karaktär av engångsföreteelser. I 32 av de 134 landsbygdskommuner, från vilka svar inkommit, ha beslut meddelats om utbetalande av lön eller bidrag till polis-skoleutbildning. I samtliga fall utom ett ha besluten avsett ordinarie befattningshavare. I 5 kommuner har hela lönen utbetalats.

Enligt det förut omnämnda normaltjänstereglementet för städerna uppställles såsom villkor för åtnjutande av lön under polisskoletiden att befattningshavaren skall kvarstå i stadens tjänst minst fem år vid äventyr att återbetalningsskyldighet eljest inträder. Av de från kommunerna inhämtade uppgifterna framgår att detta och liknande villkor, som syfta till att skapa garantier för att kommunens kostnad för befattningshavarens utbildning skall komma kommunen till godo, i betydande utsträckning föreskrivas av kommunerna.

Kommunala lån åt polisskoleelever synas mera sällan beviljas. Enligt de föreliggande uppgifterna ha endast 9 städer och 9 landsbygdskommuner beviljat dylika lån.

Polisskoleelevernas ekonomiska förhållanden. I *konstapelklassen höstterminen 1946*, som omfattade 21 arbetsveckor, deltog 187 polismän, av vilka 26 voro anställda i Stockholm, 82 huvudsakligen i andra städer, 28 på landsfiskalskontor, s. k. kontorspolis, samt övriga huvudsakligen i landsbygdsdistrikt. Av eleverna voro 50 eller 27 % gifta. Elevernas medelålder vid kursens början var 26,1 år. Den genomsnittliga tiden för anställning vid polisväsendet vid kursens början utgjorde — fränsett kontorspoliserna — 1 år 8 månader. Av de 157 kommunalanställda eleverna erhöles 104 varken lön eller bidrag under kurstiden. De genomsnittliga kostnaderna för kursen, beräknade med ledning av uppgifter från 172 elever, utgjorde 1 946 kr. För eleverna från Stockholm uppgick genomsnittskostnaden till 1 604 kr. och för de övriga till 2 002 kr. För de gifta av sistnämnda elever utgjorde kostnaden för kursen i genomsnitt 2 299 kr. och för de ogifta 1 880 kr. Genomsnittskostnaden för de elever, som ej tillhörde Stockholms polisdistrikt, har beräknats för bostad till 65 kr. och för maten till 136 kr. i månaden.

Av de 187 eleverna ha 131 uppgivit, att de måst skuldsätta sig för genomgång av kursen. Den samlade studieskulden för 121 elever belöpte sig vid kursens slut till 185 870 kr. Av skulderna, vilka uppgingo till synnerligen

skiftande belopp, belöpte 50 % på banker, 24 % på föräldrar och 26 % på andra kreditgivare. Medeltalet av skuldbeloppen per elev var 1 536 kr. Av de 50 gifta eleverna hade 29 upptagit lån, varierande mellan 300 och 4 000 kr. Medeltalet för dessa elever utgjorde 1 703 kr.

Överkonstapelsklassen läsåret 1946—1947, som pågick i omkring sju månader, omfattade 123 elever, av vilka 98 voro från städerna och 25 från landsbygden. Elevernars medelålder vid kursens början utgjorde 33 år; ingen elev var under 28 år. Av 120 elever, som lämnat svar angående sitt civilstånd, voro 14 ogifta och 106 gifta. Den genomsnittliga tid eleverna vid kursens början varit anställda vid polisväsendet utgjorde 9 år. Tidsperioden mellan genomgång av konstapelsklassen eller motsvarande utbildningskurs och överkonstapelsklass utgjorde i medeltal 7 år. Under kurstiden uppburo av samtliga 123 elever 95 hela lönen och 23 en efter olika grunder reducerad lön. Återstående 5 elever åtnjöto icke något bidrag. Utöver full lön erhöilo 2 elever stipendier å resp. 200 och 400 kr.

Uppgifter rörande kostnaderna för kursen föreligga från 79 elever. Av övriga 44 elever voro 40 bosatta i Stockholm eller i dess omedelbara grannskap och åtnjöto oavkortad avlöning under kurstiden, varför dessa elever icke haft några särskilda kostnader av nämnvärd betydelse för genomgång av kursen. Medelkostnaden för de gifta av nämnda 79 elever utgjorde 4 444 kr. Genomsnittskostnaden för de elever som hade barn, tillhoppa 57 elever, uppgick till 4 615 kr. och för de gifta utan barn, tillhoppa 15 elever, 3 794 kr. För de ogifta elever, som lämnat uppgift om kostnaden för kursen, tillhoppa 7, utgjorde genomsnittskostnaden 2 786 kr. Den genomsnittliga kostnaden för bostad i Stockholm utgjorde 71 kr. i månaden. Beräkningen har gjorts med ledning av uppgifter från 70 elever. Medelkostnaden för mat har med ledning av uppgifter från 74 elever beräknats till 135 kr. i månaden.

Av de gifta elever, som lämnat uppgift om totalkostnaden för genomgång av kursen, ha 4 uppgivit, att lönen räckt till för bestridande av kurskostnaden. Dessa elever hade emellertid kunnat hålla kostnaden nere på grund av att släktingar åtagit sig familjens huvudsakliga försörjning under kurstiden (3 fall) eller att hustrun försörjt sig genom förvärvsarbete (1 fall). För övriga gifta elever hade kostnaderna överstigit erhållna löneförmåner. För de gifta elever som erhållit hela lönen under kurstiden, tillhoppa 43 elever, varierade de överskjutande utgifterna mellan 186 och 2 870 kr. Medeltalet överskjutande utgifter för dessa elever utgjorde 1 396 kr. För de av sistnämnda elever som hade barn, tillhoppa 37 elever, utgjorde de överskjutande utgifterna i medeltal 1 468 kr. — I redogörelsen anmärkes, att uppgifterna lämnats då omkring två månader av kurstiden återstod. Elevernars uppgifter om kurskostnaderna grunda sig därför, framhåller utredningen, delvis på en uppskattningsvis gjord beräkning av ifrågasvarande kostnader.

Av de 123 eleverna ha 52 uppgivit, att de måst skuldsätta sig för genomgång av överkonstapelsklassen. Den samlade studieskulden för 49 av dessa elever — 3 av eleverna hade lämnat ofullständiga uppgifter, varför utredningen i detta hänseende bortsett från dessa elever — uppgick till 94 840 kr. Av skulderna belöpte 50 % på banker, 15 % på föräldrar och 35 % på andra enskilda. Den genomsnittliga skuldbördan för genomgång av överkonstapelsklassen utgjorde 1 936 kr. Härtill kom ett sammanlagt belopp av 12 035 kr., utgörande icke återbetald skuld för genomgång av konstapelsklassen. Den

totala skuld, som åvilade eleverna för utbildning i polis-skola, uppgick sålunda till 106 875 kr. — Även i detta fall ha uppgifterna lämnats, då omkring två månader av kurs-tiden återstod, varför det icke är osannolikt, att en del elever måst skuldsätta sig ytterligare.

I ett följande avsnitt av betänkandet påvisar utredningen olägenheterna av polismännens skuldsättning och framhåller, att dessa medföra menliga verkningar ur såväl polismännens egen som det allmännas synpunkt.

Utredningen påpekar att polismännen redan före sitt inträde i polis-skolan ofta åsamkats skulder för sin utbildning och att de sedermera för att finansiera utbildningen vid polis-skolan nödgas ytterligare skuldsätta sig till betydande belopp, som i stor utsträckning måste upplånas i den öppna kreditmarknaden. Här om anförs utredningen:

Redan vid inträdet på polismannabanan åsamkas polismannen ofta nog skulder för sin utbildning på den grund, att han någon tid nödgas gå oavlönad eller mot ringa lön. Även i den mån polismannen under denna tid kan bo i föräldrahemmet och sålunda icke behöver skuldsätta sig för sitt uppehälle, måste han som regel vidkännas betydande engångskostnader — med nuvarande priser ända upp till 1 000 kr. — för anskaffandet av uniformspersedlar, vilket för många icke kan ske utan skuldsättning.

Även för dem, som erhålla skälig lön, kan den första tiden medföra skuldsättning. Polisdistrikten fullgöra nämligen ofta sin i polis-lagen ålagda skyldighet att draga försorg om föreskriven uniformering av polis-personalen på så sätt, att de lämna kontanta bidrag i form av beklädnadsersättning, som oftast utgår i efterskott per månad eller kvartal. Uppenbart är, att för många polismän anskaffandet av uniformspersedlar är förenat med en om än temporär skuldsättning.

Härtill kommer, att de extra polismän, som icke äro knutna till de större städernas poliskårer, ofta föra en ambulerande tillvaro, som särskilt för dem, som hunnit bilda familj, kan draga med sig avsevärda kostnader.

För många polismän är sålunda den ekonomiska situationen allt annat än gynnsam, då de genomsnittligt sett halvtannat år efter den första anställningen vid polis-väsendet vunnit inträde i polis-skolans konstapelsklass. Som framgått av det tidigare anförda åtnjuta eleverna i konstapelsklassen som regel icke några bidrag till bestridande av de med vistelsen vid polis-skolan förenade kostnaderna. Dessa måste som regel bestridas genom upptagande av lån.

För dem, som kvalificerat sig för vidare polis-utbildning, måste i många fall ytterligare skuldsättning ske. Visserligen åtnjuta flertalet av eleverna i överkonstapels- och kommissarieklasserna oavkortad lön under skoltiden, men då eleverna som regel bildat familj förslår icke lönen till täckandet av de med vistelsen i Stockholm förenade merkostnaderna utan lånevägen måste anlitas för finansiering av studiekostnaderna. För dem, som under studietiden erhålla reducerad lön eller icke erhålla någon lön, uppgår skuldsättningen till betydande belopp.

Polispersonalen rekryteras uppenbarligen endast i mindre omfattning ur folkgrupper, som äga ekonomisk möjlighet att bispringa med lån. Av den tidigare refererade undersökningen framgår, att skulderna till för-

äldrar utgjorde, i konstapelsklassen 24 % av det totala skuldbeloppet och i överkonstapelsklassen 15 %. Att märka är emellertid att i många fall, där vederbörande uppgivit skuld till föräldrar, den huvudsakliga skuldsättningen skett på annat håll. Vidare lärers få antagas, att föräldraskulderna till viss del tillkommit på så sätt, att föräldrarna upplånat medel, som de sedan i sin tur utlånat. Stöd för ett sådant antagande synes finnas bl. a. i den omständigheten, att skuldsättning enligt instruktionerna för polispersonalen bör undvikas. För upptagande av de lån, som erfordras för bestridande av de med vistelsen vid polisskolan förenade kostnaderna, äro sålunda polismännen i betydande utsträckning hänvisade till den öppna kreditmarknaden.

Utredningen belyser härefter de nackdelar och svårigheter, som skuldsättningen i olika hänseenden medför för polismännen, och anför härom:

Den skuldsättning, som föranledes i samband med genomgång av konstapelsklassen, sker som regel vid en tidpunkt, då eleverna antingen nyss bildat familj eller just stå i begrepp att göra det. Då familjbildning som regel är förenad med skuldsättning inses lätt, att tiden närmast efter genomgång av konstapelsklassen för flertalet polismän erbjuder ekonomiska svårigheter, för de ekonomiskt sämst lottade av allvarlig art.

Likartat är förhållandet för dem, som genomgått överkonstapelsklassen. Eleverna i denna klass äro som regel gifta. Skuldsättning föranledd av föregående polisutbildning och familjbildning har för många polismän medfört, att deras ekonomi vid inträdet i överkonstapelsklassen är hårt ansträngd. Många elever ha icke kunnat slutbetala de skulder, som de ådragit sig vid genomgång av konstapelsklassen. I denna situation tvingas de till ytterligare skuldsättning. Detta sker vid en tidpunkt, då vederbörande med avseende på såväl tjänstetidens längd som levnadsåldern nått så långt, att skuldsättning på grund av utbildning normalt icke borde få äga rum.

De svårigheter, som nu antytts, ställa otvivelaktigt många polismän i en svår situation. Svårigheterna för polismännen att med de i regel låga löner, som utgå till polispersonalen, amortera även en måttlig studieskuld äro med rådande korta amorteringstider stora. För dem, som ha studieskulder uppgående till flera tusen kronor, innebär ordnandet av en planmässig amortering av skulderna ett mycket allvarligt problem. I detta sammanhang må erinras om att många polismän, bundna av kommunala villkor på sätt i det föregående framhållits, under avsevärd tid efter genomgång av polisskolan faktiskt äro förhindrade att söka mot deras kompetens svarande bättre avlönade anställningar i andra kommuner.

Förutom de olägenheter, som äro förbundna med ordnandet av en planmässig amortering av studieskulden, framträda även olägenheter ur synpunkter, som äga samband med beredande av säkerhet åt långivare eller borgensmän. Sålunda lärers det icke vara ovanligt, att låntagare för detta ändamål ser sig nödsakad att hålla ett betryggande försäkringsskydd. Förutom olägenheten av att familjen berövas det ekonomiska skydd, som normalt är varje försäkrings ändamål, kunna härigenom uppkomma kostnader, vilka bidra till att ytterligare försämra polismännens ekonomiska ställning.

Beträffande de olägenheter, som skuldsättningen i fråga medför ur samhällets synpunkt, framhålles i betänkandet, att skuldsatta polismän lätt kunna riskera att komma i en ur allmän synpunkt olämplig beroendeställning till långgivare och borgensmän. Härvid erinrar utredningen om den i 13 § normalinstruktionen intagna föreskriften, att polisman bör särskilt iakttaga att han icke må sätta sig i skuld hos någon, vars verksamhet han har att å tjänstens vägnar övervaka, eller anlita sådan person såsom borgensman. Utredningen fortsätter:

Denna föreskrift utgör en konkretisering av en i samma paragraf intagen allmän föreskrift av innehåll, att polisman icke må låta sig i sitt förhållande i tjänsten obehörigen påverkas av hänsyn till enskilda intressen. Uppenbarligen inrymmes häri en princip om polismannens oväld, som utgör en av grundvalarna för det förtroende hos allmänheten, vars bibehållande och stärkande utgör en angelägen uppgift i ett demokratiskt samhälle. De krav, som här uppställts på polismännen, ha emellertid icke motsvarats av åtgärder från det allmännas sida i syfte att undanröja de olägenheter, som äro förbundna med den nuvarande skuldsättningen på grund av utbildningskostnaderna. Insikten härom har medverkat till skapandet av misstämning bland polismännen, vilket på sina håll icke undgått uppmärksamhet bland allmänheten.

Det må här även framhållas, att polismännen från landsbygden och mindre orter som regel tvingas till skuldsättning i större omfattning än övriga polismän. Eftersom de förra i regel äro sämst ställda i lönehänseende, äro olägenheterna av skuldsättningen störst för dem. Detta gäller även i fråga om förtroendet hos allmänheten. Nu ifrågavarande polismäns ekonomiska förhållanden äro helt naturligt i mindre mån skyddade från insyn utifrån än övriga polismäns. Samtidigt kunna riskerna av en beroendeställning lättare aktualiseras för polismän på orter, där polispersonalen är fåtalig. I detta sammanhang må även framhållas, att polismän på landsbygden ofta omhänderha anförtrödda medel. Det är icke ägnat att inge förtroende hos allmänheten, att dessa polismän måste dragas med skulder, till följd varav de vid aktualiserade betalningssvårigheter tvingas att uppträda som hjälpsökande hos ortsbefolkningen.

Med hänsyn till de olägenheter, som polispersonalens omfattande skuldsättning till följd av polisskoleutbildningen enligt utredningens mening sålunda medför ur såväl polismännens egen som samhällets synpunkt, böra, framhåller utredningen, åtgärder vidtagas i syfte att så långt ske kan undanröja dessa nackdelar. Detta bör ske även om frågan rörande de ekonomiska förmånerna till polismännen under polisskoletiden framdeles löses så, att skuldsättning på grund av utbildning i polisskola normalt icke behöver ifrågakomma. En dylik reglering kan nämligen enligt utredningen icke förutsättas sträcka sig bakåt i tiden. Såsom en lämplig lösning förordar utredningen, att den statliga kreditgaranti, som, på sätt tidigare omnämnts, tillkommer akademiker och därmed jämställda kategorier för ådragna studieskulder, utsträcker att gälla jämväl för den som ådragit sig skulder till följd av polisutbildning. En sådan anordning skulle enligt

utredningens mening möjliggöra en mera planmässig amortering av studieskulder än f. n. och skänka stadga åt vederbörande polisman ekonomi, befria honom från beroende av enskilda långivare eller borgensmän samt undanröja olägenheterna av att tagna försäkringar tjäna såsom säkerhet för studieskulder. Under hänvisning till det förslag utredningen framlagt rörande polismännens ekonomiska förmåner vid genomgång av polis-skola framhåller utredningen, att den förordade kreditgarantien huvudsakligen skulle avse dem, som redan genomgått eller inom den närmaste tiden komma att genomgå polisskola. I den mån de ekonomiska förhållandena för polisskoleeleverna framdeles förbättrades, komme den statliga kreditgivningen för polispersonalens studieskulder att förlora i betydelse.

Beträffande frågan om behörighet att söka lån anför utredningen:

Behörighet att söka lån bör tillkomma den, som genomgått av staten bekostad eller understödd polisskola, d. v. s. förvärvat den utbildning, som enligt polisreglementet i regel erfordras för vinnande av ordinarie anställning vid polisväsendet. I enlighet med förslaget allmänna syfte torde som regel även böra gälla krav på att lånesökanden är knuten till polisväsendet. Emellertid synes något sådant krav icke böra föreskrivas, utan torde det få prövas med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet om skäl föreligger att medgiva garantilån även åt annan sökande.

Om syftet att undanröja olägenheterna av polismännens skuldsättning på grund av kostnader för sin utbildning helt skall nås, synes emellertid böra öppnas möjlighet till kreditgivning inom en något vidare ram. Det synes nämligen sannolikt, att även andra till polisväsendet knutna befattningshavare, än som nyss avsetts, åsamkats skulder till följd av kostnader för sin utbildning. Utredningen har därvid särskilt uppmärksammat, att det inom landsfiskalsorganisationen torde finnas särskilda befattningshavare, som till följd av de före distriktsåklagarreformens genomförande otillfredsställande utbildnings- och avlöningsförhållandena, åsamkat sig skulder för sin utbildning och till följd härav skäligen böra erhålla tillfälle att sanera sin ekonomi. Utredningen förbiser därvid icke, att vissa svårigheter kunna förefinnas att i sådana fall bedöma i vad mån uppgivna skulder äro att hänföra till kostnader för vederbörandes utbildning. Dessa svårigheter synas dock icke böra överskattas. I allmänhet torde det icke möta några svårigheter att med ledning av föreliggande upplysningar avgöra, om vederbörande nödgats skuldsätta sig för sin utbildning. I den mån så är fallet synes i det begränsade antal fall, varom här kan bliva fråga, det påtagliga allmänna intresset av att befattningshavare vid polisväsendet har en ordnad ekonomi tala för en fri skälighetsprövning av lånebeloppets storlek.

I detta sammanhang påpekar utredningen, att de som avlagt distriktsåklagarexamen redan på grund av nu gällande bestämmelser torde äga möjlighet att erhålla garantilån.

Rörande låneomsättning framhåller utredningen att, om förslaget syfte skulle nås, lånen borde omfatta icke endast skulder, ådragna på grund av utbildning i polisskola, utan även sådana skulder som hän-

förde sig till annan utbildning samt praktikanttjänstgöring. Garantilånen borde sålunda omfatta samtliga till följd av studier eller annan utbildning, praktikanttjänstgöring inbegripen, ådragna skulder, som vid tiden för låneansökningen åvilade sökanden och som med hänsyn till dennas utbildning och övriga omständigheter kunde anses skäligen. Någon maximering av lånebeloppets storlek syntes med hänsyn till de ytterst växlande förhållandena för polismännen under utbildningstiden icke kunna ske och ej heller vara lämplig, utan det torde böra överlåtas till lånenämnden att med ledning av vad som i varje särskilt fall blivit upplyst pröva beloppets skälighet.

Beträffande amorteringsvillkoren för lånen föreslår utredningen icke någon avvikelse från vad som gäller med avseende på akademikerlånen. Såsom skäl härför framhåller utredningen:

Visserligen uppgår polismännens skuldsättning på grund av utbildning i allmänhet till väsentligt lägre belopp än den skuldsättning, som i regel åvilar den, som avlagt akademisk eller därmed jämförlig examen, men å andra sidan äro polismännens löner i allmänhet väsentligt lägre än akademikernas. Det bör dock betonas, att även om amorteringstiden sålunda kan utsträckas ända till 15 år och, då särskilda omständigheter därtill föranleda, ännu längre en så lång amorteringstid endast mera undantagsvis synes böra komma i fråga. Med hänsyn till det smidiga sätt, på vilket bestämmelserna om de statliga garantilånen äro utformade, synes icke behöva befaras, att amorteringstiderna behöva utsträckas längre än vad som med hänsyn till omständigheterna kan vara skäligen.

Organisationen av den föreslagna kreditgivningen bör enligt utredningen handhavas av de organ, som handlägga ärenden rörande akademikerlån. För att polismännens synpunkter skola bli tillgodosedda inom garantilånenämnden föreslås dock, att två av Kungl. Maj:t, efter förslag av vederbörande polisorganisation utsedda personer, som företråda polismännens intressen, skola äga deltaga i nämndens överläggningar och beslut i ärenden om lån till polismän. Några ändrade regler om garantilånenämndens beslutförhet anser utredningen icke erforderliga.

Vad slutligen angår kostnaderna för den ifrågasatta låneverksamheten anser utredningen, att några medel utöver det förslagsanslag, som anvisats för garantilånenämndens verksamhet för akademikerlånen, tills vidare icke erfordras. Utredningen anför härom:

Det totala beloppet av de skulder, som kunna komma i fråga till inlösen enligt utredningens förslag, kan icke med någon grad av säkerhet bedömas liksom ej heller i vilken utsträckning den föreslagna låneformen kommer att anlitas. Emellertid synes kunna hävdas, att den kreditgivning, varom nu är fråga, kommer att få blygsam omfattning i jämförelse med den, som statsmakterna redan bundit sig för.

De förlustrisker, som ett förverkligande av utredningens förslag kan antagas medföra för statsverket, synas skäligen ej befaras bliva större än de, som äro förbundna med kreditgivningen till dem, som avlagt akademisk

eller därmed jämförlig examen. Rörande sistnämnda kreditgivning föreligga ej heller några säkra hållpunkter för bedömandet av förlustriskerna.

Även om förlustriskerna sålunda icke f. n. kunna bedömas med den säkerhet, att en viss årlig förlust kan på förhand beräknas, synes emellertid kunna antagas, att förlusterna under den första tiden bliva synnerligen ringa.

Såsom tidigare omnämnts har utredningen i ett särskilt betänkande även framlagt förslag rörande en reglering av frågan om polismännens ekonomiska förmåner vid genomgång av polis-skola. Förslaget, vilket i stort sett utformats enligt de principer som gälla för statens befattningshavare vid deltagande i utbildningskurser som anordnas vid statliga verk, innebär i huvudsak följande. *Ordinarie* polisman skall såsom elev vid statens polis-skola eller polis-skolan i Göteborg äga åtnjuta oavkortad lön. Avlöningskostnaderna skola helt bestridas av staten. Polisman, som är familjeförsörjare och ej är bosatt på utbildningsorten, skall därjämte under kurstiden av statsmedel äga uppbära en ersättning av 5 kronor om dagen. *Extra* polisman, som av polisdistriktet ej erhåller avlöning vid genomgång av konstapelsklassen vid statens polis-skola eller den motsvarande utbildningskursen vid polis-skolan i Göteborg, skall av staten erhålla bidrag (statsstipendium), som i stort sett avses skola täcka kostnaderna för kursen. Vid genomgång av konstapelsklassen vid statens polis-skola skall stipendiet utgöra, för elev som är familjeförsörjare 2 000 kr. och för annan elev 1 250 kr., motsvarande 400 resp. 250 kr. i månaden. I den mån *extra* polisman såsom elev vid polis-skola erhåller avlöning av polisdistriktet skall staten bidra med hälften av avlöningskostnaden. Dessutom skola såväl *ordinarie* som *extra* polismän av statsmedel åtnjuta ersättning enligt allmänna resereglementet för resan till och från utbildningskurserna samt för en *extra* resa under kurstiden till och från hemorten.

Kostnaderna för realiserandet av förslaget — vilket förutsättes skola gälla även för de utbildningskurser för polissystrar som kunna komma att anordnas — ha av utredningen för budgetåret 1948/49 beräknats för konstapels- och överkonstapelsklasserna vid statens polis-skola till 1 104 000 kr. och för utbildningen vid polis-skolan i Göteborg till 50 000 kr. Därest under nästa budgetår en kommissariekurs och en polissysterkurs komma att anordnas vid statens polis-skola, skulle de beräknade kostnaderna sammanlagt uppgå till 1 263 000 kr.

Remissyttrandena.

Över utredningens förslag om statlig kreditgaranti för polismännens utbildningskostnader ha yttrandena avgivits av statskontoret, generalpoststyrelsen, styrelserna för statens polis-skola och polis-skolan i Göteborg, stats-

polisintendenten, överståthållarämbetet efter hörande av polismästaren, länsstyrelserna i samtliga län, envar efter hörande av landsfogden i länet och de polischefer, vilkas yttranden länsstyrelsen ansett böra inhämtas, garantilånenämnden, svenska bankföreningen, svenska sparbanksföreningen, föreningarna Sveriges landsfogdar, landsfiskaler, stadsfiskaler, landsfiskalsassistenter och poliskommissarier, svenska polisförbundet, svenska stadsförbundet och svenska landskommunernas förbund, landsorganisationen i Sverige samt tjänstemännens centralorganisation.

Förslaget har i princip tillstyrkts eller lämnats utan erinran av nära nog samtliga remissinstanser. Endast statskontoret har avstyrkt detsamma, varjämte svenska bankföreningen framfört en del kritiska allmänna synpunkter. I de yttranden, där förslaget gillas, ha några skäl utöver dem utredningen åberopat ej anförts.

Såsom motivering för sitt avstyrkande av förslaget har *statskontoret* anført:

Gällande bestämmelser om statlig kreditgaranti åt dem, som avlagt akademisk eller därmed jämförlig examen, vilka bestämmelser de sakkunniga ha tagit till förebild för sitt nu framlagda förslag, ha tillkommit för att stödja personer, som på grund av särskilt dyrbar utbildning åsamkat sig skulder av en helt annan storleksordning än den, varom i detta sammanhang kan bliva fråga. För akademikernas vidkommande gäller det en flerårig utbildning inom ett vidare studieområde, medan det för poliserna är fråga om vissa kortare kurser inom ett begränsat fackområde. Med nutidens starka yrkesspecialisering och skärpta utbildningskrav måste helt naturligt förutsättas, att studieskulder ådragas vid snart sagt all yrkesutbildning. Konsekvensen av ett utsträckande av rätten till statlig kreditgaranti även till polismännen måste därför bliva, att andra yrkesutövare, vilka befinna sig i samma ekonomiska predikament, komma att kräva motsvarande förmån. Dylika krav lära då svårligen kunna i längden avvisas. Den verkställda utredningen synes heller icke giva vid handen, att polisens skuldsättning är av sådan omfattning, att särskilda stödåtgärder från statens sida böra vidtagas enbart för denna speciella yrkesgrupp. Det torde i detta sammanhang även böra erinras om att polisen ofta rekryteras från avgående militärunderbefäl, som vid avskedet från krigsmakten äger uppbära avgångsersättning, avsedd bl. a. att bestrida viss del av kostnaderna för utbildning i civilt yrke.

Liknande synpunkter som de nu anförda ha framförts av *svenska bankföreningen*.

Förslagets detaljbestämmelser ha i vissa yttranden föranlett erinringar.

Beträffande frågan om *behörigheten att söka lån* ha sålunda *länsstyrelserna i Stockholms och Kronobergs län, landsfogden i sistnämnda län, Kronobergs länsavdelning av landsfiskalsföreningen* samt *landsfiskalerna i Solna och Oskarströms distrikt* uttalat sig för att endast de som äro knutna till polisväsendet böra kunna komma i fråga för erhållande av lån.

Länsstyrelsen i Östergötlands län anser, att såsom villkor för erhållande

av kreditgaranti borde uppställas att lånesökanden genomgått polis-skola med godkända betyg samt att han skulle vara livförsäkrad för minst det belopp, vartill lånet uppginge.

Landsfogden i Malmöhus län ifrågasätter, huruvida den föreslagna kreditgarantien även borde omfatta utbildningskostnader, som befattningshavare tillhörande landsfiskalsorganisationen ådragit sig före distriktsåklagarreformens genomförande. Enligt landsfogdens åsikt syntes behovet därav knappast vara så stort, att det uppvägde de påtagliga svårigheter, som vore förenade med att i varje särskilt fall bedöma i vad mån uppgivna skulder hänförde sig till vederbörandes utbildning.

Även *föreningen Sveriges landsfiskalsassistenter* har understrukit svårigheten att bedöma i vad mån befattningshavares vid landsfiskalsorganisationen skulder hänförde sig till vederbörandes utbildning. Föreningen har härom anfört:

Det är obestriddigt, att en del befattningshavare inom landsfiskalsorganisationen måst skuldsätta sig. I likhet med utredningen måste dock föreningen understryka, att stora svårigheter förefinnas att bedöma i vad mån skulderna äro att hänföra till vederbörandes utbildning och praktikant-tjänstgöring. Ett exempel: En landsfiskalsaspirant inträdde å banan 1927. Under första året åtnjöt han ingen lön. Nästa år erhöll han en månatlig lön om 25 kronor. De därpå följande fem åren ökades lönen successivt till 100 kronor i månaden. Under denna period hade aspiranten dock att på egen bekostnad under sex månader fullgöra praktisk tjänstgöring vid kriminalpolisen i Stockholm. Under åren 1934—1937 erhöll aspiranten en genomsnittlig månadslön om 150 kronor. Sistnämnda år förordnades han som landsfiskalsassistent med en lön om cirka 250 kronor i månaden. Vid distriktsåklagarreformens genomförande 1941 förordnades han som landsfiskalsassistent i dåvarande lönegraden Eo 14. — Det nu framlagda exemplet är icke något ytterlighetsfall utan ett rent normalfall. Framhållas bör kanske i detta sammanhang, att åtskilliga landsfiskalsaspiranter tidigare måst erlagga betalning för första praktikantåret. — Med detta exempel för ögonen kan man fråga sig, var gränsen för praktikant-tjänstgöringen skall dragas. Det torde vara svårt att som sådan tjänstgöring rubricera en så pass lång tidsperiod som de tio första åren, då aspirantens lön klart underskred även dåvarande existensminimum. Med andra ord torde man icke konsekvent kunna sätta likhetstecken mellan praktikant-tjänstgöring och tjänstgöringstid, varunder oskäligt låg lön uppburits.

Styrelsen för polisskolan i Göteborg och *polismästaren i nämnda stad* anse, att det skulle vara fördelaktigt, om den föreslagna kreditgarantien kunde utsträckas att gälla även den som vunnit inträde i polis-skola. Finansieringen av själva studierna kunde för många elever vara svår att ordna även med hänsyn till möjligheten att sedermera erhålla garantilån för studiekostnaderna. En dylik utvidgning av kreditgivningen skulle vara särskilt värdefull, om utredningens förslag rörande avlöning åt polismän vid genomgång av polis-skola icke komme att genomföras.

Vad angår lånens omfattning har *länsstyrelsen i Östergötlands*
2 — *Bihang till riksdagens protokoll 1948. 1 saml. Nr 78.*

län framhållit, att lånen icke borde omfatta andra skulder än sådana, som hänförde sig till polisutbildningen. Att staten i förevarande ordning skulle iklåda sig garanti för lån för skulder, föranledda av studier eller annan utbildning före eller efter vederbörandes polisutbildning, syntes mindre lämpligt.

Generalpoststyrelsen ifrågasätter huruvida ej den för kreditgarantien för akademikerlånen gällande bestämmelsen, att sådant lån ej får omfatta skuld i form av lån från allmänna studielånefonden, lånefonden för universitetsstudier eller värnpliktslånefonden, borde gälla även för polislånen. Detta vore enligt styrelsens mening motiverat med hänsyn bl. a. därtill att räntesatserna för studielånen och akademikerlånen vore olika.

Rörande *amorteringsvillkoren* ifrågasätter *länsstyrelsen i Hallands län* om icke amorteringstiden borde begränsas till högst 10 år. Polismännens skuldsättning för utbildning torde, framhåller länsstyrelsen, i allmänhet även med hänsynstagande till storleken av de löneförmåner, som efter utbildningen tillkomme dem, vara mindre betungande än akademikerernas. Även för polismännen själva syntes det vara till fördel att de tvingades avbetala sina utbildningskostnader så snart som möjligt eller i varje fall innan ökade levnadskostnader till följd av familjebildning m. m. försvårade skuldavbetalning.

Även *Kronobergs läns avdelning av landsfiskalsföreningen* har uttalat sig för en dylik begränsning av amorteringstiden.

Frågan om kreditgivningens organisation har diskuterats i några yttranden. Beträffande utredningens förslag, att lånen till polismän skola utlämnas av samma kreditinstitut som handha utlåningen av akademikerlånen, finner *svenska bankföreningen* denna anordning naturlig men är tveksam rörande affärsbankernas villighet att utlämna dylika lån. Här om anför föreningen:

Affärsbankerna ha i allmänhet anmält sig villiga att utlämna garantilån till akademiker enligt 1946 års lagstiftning, och det ankommer helt naturligt även i detta fall på envar bank att avgöra, huruvida den önskar utlämna garantilån enligt det föreliggande förslaget. Med hänsyn till att sådana lån genomsnittligt skulle komma att vara av väsentligt mindre storlek och sålunda ge mindre ränteinkomster än akademikerlånen men likväl komme att vara förenade med samma administrativa arbete som dessa, kan det emellertid vara tveksamt, huruvida bankerna skola visa samma beredvillighet att utlämna dylika lån som fallet varit och är med akademikerlånen.

Vad angår förslaget att garantilånenämndens verksamhet skall utsträckas att omfatta även lån till polismän har *garantilånenämnden* — under framhållande att det syntes olämpligt att för handhavande av en verksamhet, som principiellt och organisatoriskt överensstämde med nämndens uppgifter, tillskapa ett nytt organ — förklarat sig icke ha något att erinra mot detsamma.

Mot den av utredningen föreslagna ändringen av garantilånenämndens sammansättning ha *garantilånenämnden*, *länsstyrelsen* och *landsfogden i Malmöhus län* samt *svenska bankföreningen* ställt sig mer eller mindre avvisande. Till belysande av kritiken må återges följande uttalande av *garantilånenämnden*.

Det synes icke lämpligt eller ens möjligt att varje yrkeskategori bland låntagarna skall vara representerad i garantilånenämnden. De flesta av de skilda yrken, som nämndens nuvarande klientel tillhör, äro f. n. icke representerade i nämnden, vilket hittills icke visat sig vara till något men för verksamheten.

Frågan om förändringar i garantilånenämndens sammansättning torde lämpligen böra anstå tills vidare och upptagas till prövning vid en tidpunkt, då nämndens arbetsuppgifter bättre kunna överblickas. Under den korta tid som nämnden arbetat har nämligen frågan om garantilån åt skilda grupper med kostnadskrävande utbildning aktualiserats, och bl. a. torde ett förslag om garantilån redan under pågående utbildning inom kort komma att framläggas av studentsociala utredningen. Det finnes alltså anledning att förvänta att den verksamhet som nämnden bedriver i framtiden kommer att betydligt utvidgas.

Styrelsen för statens polisskola, som icke vill motsätta sig att personer, som företräda polismännens intressen, delta i handläggningen av ärenden rörande de ifrågasatta lånen, anser dock att en motsvarande inskränkning av antalet ledamöter bör ske, exempelvis så att de ledamöter, som företräda akademiker och likställda, ej skola delta i behandlingen av dessa ärenden.

Beträffande slutligen *kostnaderna* för förslaget genomförande har *garantilånenämnden* framhållit, att den föreslagna utvidgningen av nämndens verksamhet komme att medföra en ökning av dess administrationskostnader samt att frågan om sättet för dessa kostnaders bestridande torde böra övervägas i samband med förslaget realiserande.

Över utredningens förslag rörande polispersonalens ekonomiska förmåner vid genomgång av polisskola ha yttranden i stort sett avgivits av samma myndigheter och organisationer, som yttrat sig över förslaget om statlig kreditgaranti för polismännens utbildningskostnader. Även ifrågavarande förslag har i allmänhet vunnit gillande i remissvaren. I några av dessa har man dock intagit en avvisande hållning till den lösning av frågan utredningen förordat. Så är fallet beträffande de yttranden, som avgivits av *statskontoret*, *överståthållarämbetet* och *länsstyrelsen i Kronobergs län*. Såsom skäl för sin ståndpunkt ha dessa myndigheter huvudsakligen anfört, att förslaget avveke från nu gällande principer för fördelningen av kostnaderna för polisväsendet mellan staten och kommunerna samt att förslaget genomförande kunde komma att föregripa statsmakternas ställningstagande till frågan om polisväsendets förstatligande.

Departementschefen.

Enligt gällande polislagen är polisdistrikt pliktigt att skäligen avlöna de polismän, som enligt lagen skola finnas anställda i distriktet. Kostnaderna för polisväsendet bestridas också till huvudsaklig del av polisdistriktet. Statsbidrag utgår allenast för en mindre del av kostnaderna. Utom på landsbygden och i mindre orter fordras i allmänhet för att en polisman skall vinna ordinarie anställning vid polisväsendet att han genomgått polisskola.

De av utredningen företagna undersökningarna visa, att polisutbildningen föranleder en icke obetydlig skuldsättning för polismännen. Detta torde främst bero därpå att polisdistriktet i stor utsträckning icke utbetala lön till polismännen för den tid då de genomgå polisutbildning. Polismännens skuldsättning måste anses medföra väsentliga olägenheter icke endast för dem själva utan även för det allmänna. Såsom utredningen framhållit är det därför ett samhällsintresse av vikt att dessa konsekvenser av polismännens utbildningsskulder så långt det är möjligt undanröjas.

När utredningsmännen den 18 oktober 1946 tillkallades, uttalade jag till statsrådsprotokollet, att de med polisutbildningen förenade skäliga kostnaderna i princip borde täckas genom avlöning från resp. polisdistrikt. Skulle vissa polisskoleelever på grund av sin tjänsteställning icke kunna komma i åtnjutande av lön från polisdistriktet, syntes möjligheten att genom statsstipendium bidra till att täcka utbildningskostnaderna böra övervägas. En sådan stipendiegivning borde dock utformas under iakttagande av att polisdistriktets intresse att betala skälig lön under studietiden ej minskades.

Enligt det förslag till lösning av frågan om polismännens ekonomiska förhållanden vid genomgång av polisskola som utredningen framlagt skall emellertid staten helt bestrida utbildningskostnaderna för ordinarie och en väsentlig del av dessa kostnader för extra polispersonal. Denna lösning avviker i avsevärd mån från nu gällande principer angående fördelningen av kostnaderna för polisväsendet mellan staten och kommunerna. Ett genomförande av förslaget skulle vidare för statsverket medföra betydande kostnader. Enligt utredningens beräkningar skulle sålunda förslagets förverkligande för nästa budgetår medföra en ökning av statens utgifter med i runt tal 1,2 milj. kr. Med hänsyn härtill och då ett realiserande av förslaget skulle kunna föregripa ett ställningstagande till det sedan länge vilande men nu åter aktuella spörsmålet om ett förstatligande, helt eller delvis, av polisväsendet anser jag mig icke i detta sammanhang böra framlägga något förslag i förevarande hänseende.

Däremot anser jag mig böra biträda utredningens förslag om statlig kreditgaranti avseende polismännens utbildningskostnader. Utredningens förslag rörande denna fråga synes välbetänkt. Ur det allmännas synpunkt är

det angeläget, att befattningshavare vid polisväsendet i största möjliga mån intaga en ekonomiskt oberoende ställning. Med hänsyn till de grannliga uppgifter, som ankomma på polismännen i de olika polisdistrikten, är det härvid av alldeles särskild betydelse, att dessa ej stå i något beroende till enskilda personer inom sina tjänstgöringsområden. I sådant hänseende har också i de för polispersonalen gällande tjänsteföreskrifterna stadgats ovillkorligt förbud för polisman att sätta sig i skuld hos någon, vars verksamhet han har att övervaka, eller anlita sådan person såsom borgensman. Att detta förbud — som syftar till att säkerställa det viktiga kravet på polismannens oväld och opartiskhet — i praktiken också upprätthålles är naturligen av synnerlig betydelse.

Utöver vad nu anförts medför den föreslagna kreditgarantien även andra fördelar. Polismannen befrias från borgensbekymmer och det understundom ganska kostnadskrävande försäkringsskyddet till borgenärerna. Vidare får han möjlighet till en kontinuerlig, planmässig amortering av studieskulden under en längre tid samt till en samlad och ekonomiskt fördelaktigare placering av utbildningsskulden, som nu ej sällan är uppdelad på flera lån med skiftande villkor. Genom den sanering och stabilisering av vederbörandes ekonomi, som de ifrågasatta kreditåtgärderna sålunda möjliggöra, erhåller han också en friare och tryggare ställning, vilket även ur samhällets synpunkt måste betecknas såsom en väsentlig fördel.

Den av utredningen förordade lösningen har också allmänt gillats i remissyttrandena. Endast från ett par håll — statskontoret och svenska bankföreningen — ha erinringar av principiell innebörd framförts mot förslaget. Denna kritik går huvudsakligen ut på dels att behovet av en statlig kreditgaranti icke vore lika påtagligt för polismännen som för akademiker, enär de förras studieskulder vore betydligt mindre än de senares, dels att en utvidgning av den statliga garantien till att omfatta polismännen kunde medföra att även andra yrkesgrupper komme att yrka på motsvarande förmån. Dessa erinringar synas mig icke böra tillmätas någon avgörande betydelse. Även om polistjänstemännens utbildningsskulder i allmänhet icke äro så stora som akademikernas, torde dock de olägenheter och svårigheter som skuldsättningen för med sig väl motivera att polismännen erhålla den förmån som statsgarantien innebär. Och vad angår farhågorna för förslagets konsekvenser är — såsom framgår av förslagets allmänna motivering och av vad jag förut anført — frågan om polismännens skuldsättning för utbildningen av sådan speciell natur, att förslagets förverkligande svårligen torde kunna tagas till intäkt för att bereda även andra yrkeskategorier motsvarande förmån.

Rörande den ifrågasatta kreditgivningens närmare utformning kan jag i allt väsentligt ansluta mig till det föreliggande förslaget. På några punkter vill jag dock förorda vissa jämkningar.

Beträffande till en början behörigheten att söka garantilån anser jag i likhet med vissa remissinstanser, att denna bör begränsas till de polismän som vid tiden för låneansökningen äro anställda vid polisväsendet. Tillräckliga skäl att, på sätt utredningen förordat, även bereda dem som icke äro knutna till polisväsendet möjlighet att erhålla dylika lån synas mig icke föreligga.

Enligt utredningens förslag skulle icke endast befattningshavare anställda vid polisdistriktens polisväsen utan också andra tjänstemän med polisfunktioner kunna erhålla lån. Utredningen har härvid i första hand syftat på landsfiskalsorganisationen tillhörande befattningshavare, som före den år 1941 genomförda distriktsåklagarreformen till följd av otillfredsställande utbildnings- och avlöningsförhållanden åsamkats studieskulder. I vad mån även dessa i statens tjänst anställda böra erhålla garantilån synes tveksamt. De skäl, som tala för att polisdistriktens befattningshavare böra beredas möjlighet att genom föreslagna kreditåtgärder sanera sin ekonomi, framträda icke med samma styrka när det gäller berörda tjänstekategorier. Vidare ställer det sig, såsom också framhållits i remissyttranden, svårt att i sådana fall avgöra i vad mån uppgivna skulder hänföra sig till vederbörandes utbildning eller andra förhållanden. Med hänsyn härtill anser jag övervägande skäl tala för att den föreslagna kreditgarantien icke bör utsträckas till befattningshavare tillhörande landsfiskalsorganisationen.

I ett par yttranden har framförts tanken på att utsträcka statsgarantien därhän att polisman redan då han genomgår polisskola kan erhålla garantilån för kostnaderna därför. Skäl att medge en dylik utvidgning av ifrågasvarande kreditåtgärder synas dock icke föreligga.

I enlighet med det sagda skulle alltså möjligheten att erhålla garantilån begränsas till vid polisdistriktens polisväsen anställda polismän, som genomgått av staten helt eller delvis bekostad polisskola.

Länsstyrelsen i Östergötlands län har uttalat sig för att endast den som med godkända betyg genomgått polisskola borde kunna erhålla garantilån. Denna fordran bör givetvis gälla såsom allmän regel. Det torde emellertid böra överlämnas till garantilånenämnden att under beaktande av de föreliggande förhållandena pröva i vad mån den omständigheten, att låne sökanden icke uppfyller sagda villkor, bör utgöra hinder för honom att erhålla lån. Samma länsstyrelse har vidare förordat, att såsom villkor för erhållande av kreditgaranti borde uppställas att sökanden lämnar livförsäkring såsom säkerhet för lånet. Eftersom krav på försäkringsskydd icke gäller för akademikerlånen, synes anledning saknas att uppställa dylikt krav beträffande här föreslagna lån, som genomgående torde avse väsentligt lägre belopp än akademikerlånen.

Vad angår frågan om låne n s o m f a t t n i n g böra dessa i första hand omfatta studieskulder, föranledda av genomgång av polisskola. Jag delar

emellertid utredningens förslag att polislånen även må omfatta skulder, som hänföra sig till praktikanttjänstgöring eller annan utbildning.

I likhet med vad som enligt kungörelsen den 11 oktober 1946 (nr 676) gäller beträffande akademikerlånen bör från den föreslagna kreditgarantien undantagas skuld i form av lån från den allmänna studielånefonden, lånefonden för universitetsstudier eller värnpliktslånefonden.

A m o r t e r i n g s t i d e n skall enligt utredningens förslag vara densamma som för akademikerlånen eller längst 15 år, dock med rätt för garantilånenämnden att i särskilt fall medge ytterligare förlängning. I ett par yttranden har ifrågasatts, om icke amorteringstiden borde begränsas till högst 10 år. Det torde få överlämnas till lånenämnden att bestämma den amorteringstid som med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall kan anses skälig. Med hänsyn bl. a. därtill att polismännens studie-skulder i allmänhet torde uppgå till betydligt lägre belopp än akademiker-nas torde amorteringstiden endast undantagsvis behöva utsträckas till 15 år.

B e t r ä f f a n d e k r e d i t g i v n i n g e n s o r g a n i s a t i o n innebär det föreliggande förslaget, att denna skall handhavas av samma lokala kreditinstitut och centralorgan som handlägga ärenden rörande akademikerlån. För att säkerställa att polismännens synpunkter bli tillgodosedda inom garantilånenämnden skulle dock två av Kungl. Maj:t utsedda personer, som företräda polispersonalens intressen, delta i handläggningen av polislåne-ärendena. Redan av vad jag i det föregående anfört framgår att jag anser att den organisation som tillskapats för akademikerlånen även bör handha den nu ifrågasatta låneverksamheten. I likhet med vissa remissinstanser ställer jag mig däremot tveksam till lämpligheten av den föreslagna ändringen beträffande garantilånenämndens sammansättning. Frågan i vad mån de polisiära intressena böra vara företrädade inom lånenämnden synes lämpligen tills vidare böra lämnas öppen och övervägas först sedan någon tids erfarenhet vunnits rörande den nya låneverksamheten.

Vad härefter angår kostnaderna för den föreslagna kredit-givningen må till en början erinras, att kostnaderna för låneverksamheten för akademiker och likställda bestridas från medel upptagna i ecklesiastikdepartementets stat. Utgifter för avskrivning av fordran på grund av dessa lån bestridas från ett särskilt anslag — Kostnader för statlig kreditgaranti för vissa studielån — medan kostnaderna för garantilånenämndens verksamhet bestridas från åttonde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga. Förstnämnda anslag, som är ett förslagsanslag, utgör för innevarande budgetår 20 000 kr. men har i årets statsverksproposition (åttonde huvudtiteln, punkt 122) höjts till 50 000 kr.

De förlustrisker, som den föreslagna kreditgarantien kan medföra för statsverkets vidkommande, torde böra täckas från det förutnämnda under

åttonde huvudtiteln uppförda anslaget till kostnader för statlig kreditgaranti för vissa studielån. Någon höjning av detta anslag synes icke erforderlig.

Garantilånenämndens administrationskostnader synas lämpligen böra fördelas på ecklesiastik- och inrikesdepartementens kommittéanslag efter de grunder, som cheferna för dessa departement komma överens om.

De bestämmelser, som erfordras för att genomföra det av mig sålunda tillstyrkta förslaget, torde böra upptagas i en särskild författning, som bör träda i kraft den 1 juli 1948. Möjlighet att erhålla de föreslagna lånen skulle således stå öppen för dem som efter denna dag genomgått statens polisskola eller polisskolan i Göteborg. Även den, som före den 1 juli 1948 genomgått polisskola som nu nämnts, bör dock beredas möjlighet att komma i åtnjutande av ifrågavarande kreditgaranti. Jag förordar härvidlag att man ej sträcker sig längre tillbaka än fem år eller till den 1 juli 1943.

Hemställan.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med av mig tillstyrkta grunder, utfärda erforderliga bestämmelser angående statlig kreditgaranti för lån åt den som genomgått polisskola;

dels ock medgiva att utgifter för avskrivning av fordran på grund av sådant lån må bestridas från det under åttonde huvudtiteln uppförda anslaget till kostnader för statlig kreditgaranti för vissa studielån.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Lennart Sundkler.